

'Archieven moeten ophouden met archiveren'

KIA-kennistournee over duurzame toegankelijkheid

Marlène Rooseman ■

Op welke ontwikkelingen binnen de informatie- en archiefwereld moeten we ons voorbereiden? Welke impact heeft veranderende wetgeving? Hoe gaan we om met archivering by design? Tijdens zes bijeenkomsten verspreid door het land zorgde het Kennisnetwerk Informatie en Archief (KIA) voor kennisuitwisseling over al deze onderwerpen. Met memorabele opbrengsten als gevolg.

a

Kennisnetwerk
Informatie en Archief

Ontwikkelingen binnen de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de Wet open overheidsinformatie (WOO) spelen een belangrijke rol in de veranderende archiefwereld. Net als technologische en digitale vooruitgang. Neem onderwerpen als *artificial intelligence*, big data of de blockchain. Hoe blijven archivariissen en informatieprofessionals bij op al deze gebieden? 'Als archiefsector en overheid staan we allemaal voor dezelfde uitdagingen. Uitdagingen die iedere organisatie niet langer voor zichzelf kan oplossen.' Dit zei dagvoorzitter Jeroen Jonkers tijdens de kennisbijeenkomst in Groningen. 'KIA is bedoeld om als overheidsorganisaties samen te werken met archiefinstellingen, van elkaar te leren en elkaar vragen te stellen.' De kennistournee afgelopen najaar was daarvan een praktische uitwerking.

Informatie halen en brengen

Roermond, Den Haag, Arnhem, Rotterdam, Groningen en Utrecht: langs deze zes locaties trok de KIA-kennistournee. Centraal stond daarbij het thema duurzame toegankelijkheid, aangevlogen vanuit verschillende onderwerpen en invalshoeken. Zo vertelde Anne Kuzema, beleidsmedewerker DIV en adviseur informatiebeheer van de gemeente Groningen, dat de

gemeente druk bezig is met het exporteren van digitale informatie naar het e-Depot van het Nationaal Archief. En dat roept allerlei vragen op. Kuzema: 'Wat gaan we digitaliseren en wat niet? Wat zijn de gevolgen en wat hebben we ervoor nodig?' >>

Gelders Archief, Arnhem. Dagvoorzitter Puck Huitsing over kennis delen.

Provinciehuis Zuid-Holland, Den Haag. Peter Diebels, provinciearchivaris en interbestuurlijk toezichthouder, aan het woord. Foto: Arenda Oomen.

- >> Ter plekke ontstaan nieuwe samenwerkingsverbanden en toekomstplannen. En niet alleen in Groningen, ook in de andere steden. De reeks bijeenkomsten toont aan dat het – naast KIA online – een waardevolle aanvulling is om elkaar *face to face* te ontmoeten. ‘Binnen de digitale platforms werken informatie-professionals al steeds hechter samen’, vertelt Diana Teunissen, directielid van het Nationaal Archief en initiatiefnemer van de tournee. ‘Het was de afgelopen maanden niet alleen leuk om elkaar te zien, maar ook om op de verschillende locaties in het land aanwezig te zijn. De ene keer ontmoetten we elkaar in een eeuwenoud provinciehuis, de andere keer in een hypermoderne raadszaal. Heel symbolisch voor ons werk. Ook daar hebben we te maken met oud en nieuw, met een archiefbestel dat bestaat uit archiefinstanties en overheidsorganisaties door het hele land.’

Duurzaam digitaal archiveren

Wim Reijnders, directeur van de West-Brabantse archieven, stelt in Rotterdam dat schaalvergroting in de archiefsector onontkoombaar is. Alom heerst het gevoel dat de archief functie daarvoor niet alleen nieuwe kennis nodig heeft, maar ook nieuwe vaardigheden. Denk aan adviestechnieken, omgevings-sensitiviteit en het lef om fouten te durven maken. Dit laatste komt bijvoorbeeld aan bod in de presentaties van Erik Saaman over archivering by design. Onder andere in Den Haag vertelt hij alles over duurzame toegankelijkheid van informatie en een daarbij passende werkwijze. ‘We moeten niet blijven denken vanuit de oplossing, maar beginnen om het probleem goed te begrijpen.’ Dat vraagt volgens hem aandacht voor de omstandigheden waarbinnen informatie tot stand komt. ‘We kunnen een voorbeeld nemen aan de principes van design thinking uit de creatieve industrie. Daarbij ligt de focus minder op het resultaat en meer op het proces om tot een oplossing te komen.’ Teunissen valt hem bij: ‘Ik denk dat dit de kant is waarop de archivaris van de toekomst zich beweegt. Voorheen dachten we: ‘zij’ maken, ‘wij’ archiveren. Die vlieger gaat niet meer op. We raken steeds nauwer betrokken bij het totale

informatieproces, al vanaf het moment dat informatie ontstaat. Dat is leuk, maar betekent ook dat we niet alle antwoorden pasklaar hebben. En dat we dus het lef moeten hebben om dingen uit te proberen en daarbij soms fouten kunnen maken.’

Leren van fouten

Gesproken over fouten maken: het delen van kennis en successen is leuk en iedereen vindt het belangrijk, maar het doen is nog niet vanzelfsprekend. En het delen van mislukkingen is al helemaal andere koek. Het blijkt lastig om deze ervaringen – die juist zo leerzaam zijn – met elkaar te delen. Hoe we deze schroom kunnen doorbreken? Directeur Bert de Vries van het Stadsarchief Amsterdam zegt daarover: ‘KIA is nu een paar jaar goed op weg. Er is volop ruimte voor het delen van documenten en het starten van en deelnemen aan discussies. We raken er daardoor steeds meer aan gewend om elkaar op te zoeken en informatie met elkaar uit te wisselen. Ik ben ervan overtuigd dat ons dit steeds makkelijker afgaat.’

Als kersverse voorzitter van KVAN/BRAIN was De Vries betrokken bij de kennistournee. Hij is van mening dat we simpelweg meer tijd nodig hebben. ‘We moeten als branche een nieuwe balans vinden tussen de belangen van de maatschappij en die van de archiefsector. We digitaliseren steeds verder, maar tegelijk zet nieuwe wetgeving daar een rem op. Net als iedereen moeten we zoeken naar een gulden middenweg. Dat kost tijd en vraagt veel samenwerking. Want als één ding duidelijk is geworden tijdens de kennistournee, dan is het wel dat we het écht niet meer alleen kunnen.’

Werken met nieuwe of vernieuwde wetten

Veranderende wetgeving was een veelbesproken onderwerp tijdens de tournee. Onder meer in Roermond, waar Guido Dorssers (RHC Eindhoven) vertelde over de AVG. Een onderwerp waardoor de archiefwereld zich misschien nog iets te veel laat verlammen. Er ontstonden ook meerdere levendige discussies over de WOO en de wijziging van de Archiefwet. Over die wijziging spraken

Word ook KIAan

Met KIA investeer je in de ontwikkeling van je eigen vak, om zaken op langere termijn makkelijker en efficiënter te maken. Het levert veel meer op dan alles alleen doen. Word ook actief lid en draag bij aan de kennisplatforms!

Je kunt je aanmelden bij een platform naar keuze via kia.pleio.nl.

tijdens elke bijeenkomst Marit Vochteloo en Carin Dankier van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zij gaven inzage in het proces van de wetwijzigingen en behandelden ook vragen als: Neem je sociale media mee bij archivering? En hoe pak je een wetwijziging zinvol aan? 'We willen een wet maken die dit faciliteert en die ruimte geeft voor een toekomst die we nu nog niet kunnen overzien. Neem bijvoorbeeld e-mailarchivering. De huidige Archiefwet helpt daar niet bij. We werken aan een nieuwe wet, een andere indeling en begrippen worden opnieuw gedefinieerd. De wet krijgt een zelfstandig leesbare toelichting die werkt in de huidige digitale tijd.'

Dingen voor elkaar

In Groningen is André Plat (VNG Realisatie) nog stilliger. 'Archieven moeten ophouden met archiveren. Regel het informatiebeheer, maar dwing gemeenten niet met jouw systemen te werken.' Als projectleider en adviseur werkt hij aan oplossingen om de gemeentelijke uitvoering van archivering te verbeteren. Met zijn kritische vragen krijgt hij veel handen de lucht in. 'Wie krijgt het voor elkaar archiveren mee te nemen bij het kiezen van software? Wie zorgt ervoor dat systemen voldoen aan de compliance-eisen? Voor wie is e-mailbewaring een issue?' Zo loodst hij deelnemers door verschillende thema's als de herziening van de archiefwet, de WOO, selectielijsten, het actualiseren van de modelarchiefverordening, open raadsinformatie, e-mailbewaring en business alignment. Zijn conclusie onderaan de streep: er is behoefte aan samenwerking, nog meer dan al het geval is. Hij oppert onder andere themagroepen en roept deelnemers op om *best practices* zoveel mogelijk met elkaar te delen. 'Als we zien hoe anderen iets voor elkaar krijgen, hebben we daar allemaal iets aan.'

Niet de minste thema's

Tijdens de bijeenkomsten in Arnhem en Utrecht kreeg het fenomeen hotspots de nodige aandacht. Misschien wel hét middel

Stadsarchief Rotterdam. Marit Vochteloo en Carin Dankier (beiden van het ministerie van OCW) bespreken de wijzigingen van de Archiefwet.

Het Utrechts Archief. Wethouder Linda Voortman ontvangt de eerste Hotspotmonitor van Utrecht van Kaj van Vliet namens Het Utrechts Archief. Foto: Berry Geerlings.

om echt werk te maken van het veiligstellen van particuliere archieven en een uitgelezen kans om burgers te betrekken bij het aanwijzen van hotspots. Ook onderwerpen als ketenarchivering en het overbrengen van data naar het e-Depot bleken bij veel organisaties te leven en nog heel wat vragen op te roepen. Teunissen: 'Op al die vragen moeten we samen het antwoord vinden.' Met samen bedoelt zij informatieprofessionals en archiefmedewerkers, de ambtelijke top én de politiek. 'We moeten iedereen overtuigen van de noodzaak van duurzaam toegankelijke informatie.' Openingspreker Jaap Haenen pleitte daarbij in Arnhem voor het belang van de burger als uitgangspunt. 'Deze kennistournee heeft ons geholpen om ons kennisnetwerk te verbreden', zegt Teunissen. 'We zaten met een heel divers gezelschap bij elkaar en dat heeft geholpen om duidelijker voor ogen te krijgen waarmee iedereen zit.' De Vries vult aan: 'We werken tegelijk met burgers aan data en staan wat dat betreft midden in de maatschappij. Door op deze manier met (lokale) overheden en archivariissen bij elkaar te komen, weten we steeds beter wat daarbuiten speelt en leeft. En waarmee we iets moeten.'

Dit smaakt naar meer

'Waarom moeilijk doen als het samen kan?' Met deze woorden opende Wendelmoet Rotmans in Rotterdam de kennisbijeenkomst. En Jaap Haenen deed dat in Arnhem met de historische woorden: 'We proberen allemaal de toekomst te snappen. Laten we dat vooral samen doen. We zullen niet tot één oplossing voor alle 385 gemeenten komen, maar laten we experimenteren en onze kennis en ervaringen met elkaar delen. Dat is de basis!' Daarmee vatten zij eigenlijk de opbrengsten van de kennistournee mooi samen. Teunissen: 'Deze tournee smaakt naar meer. De thema's en onderwerpen die we tijdens de zes dagen hebben aangestipt, moeten en willen we in 2019 zeker verder uitdiepen.'

Nog niet uitgelezen?

Op KIA vind je bij het kennisplatform Informatiehuishouding Overheden onder 'bestanden' de verslagen en presentaties van alle bijeenkomsten. Bezoek daarvoor kia.pleio.nl. ■

Marlène Rooseman ■ Bureau Tekst, in opdracht van KIA.